

ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ

ՎԻԿՏՈՐԻԱ ԱՂԱՆՈՒՐԻ

ԾԵՐԱՆՁ

(Վերդինիա քաղաք)

Թիկնաթոռին վերայ նըստած առ ի չեղ
 եւ քովընտի բոլորովին վայրահակ՝
 Գլուխը թեւին վերայ՝ կարծես կը նընշէր.
 Թեթեալ եւ նուրբ ամպին մէջէ կը ժըպտէր
 Արեւակն այն պարտէզներուն, եւ ուրիշ
 յրեքեր կանանչ ուղիներէ կ'երթային
 Յամրացայլ, շուրջը լըռութիւն ու խորունկ
 Հանգարտութիւն այն նախկին օրը գարնան...
 Երբանոցին վերան եղող բլուրէն
 Կ'իշխէի ես բլրականեալ լայն շարքին
 Եւ ծոգուն վրայ. բայց լոկ նոյն այն ծերունին,
 Այն վըշտահար ծերը զիս հոն կը զամէր
 Անշարժ՝ աշուիս ու միտքս իրեն քաշելով,
 Այն անծանօթն, այն իմ եղբայրս. Մեռելի
 Աշտին նըման պաղած էր աչքն՝ անքըթիթ,
 Բայց չէր քնանար. Ապրիլի շունչն, այն քաղ-
 երկինքն, ու այն շինջ շողիները՝ նըման ջրիկ
 կարապի լայն թեւերու, այն բնութեան
 Երիտասարդ առեւգութիւնը մեծղի՝
 Այն խոնջ սրտին չէին ի տար թընդիւններ,
 Այլ թըմրութիւն մ', ընդարմացում մ'անսահ-
 Յիշողութեան մեծ խաւարին մէջ գուցէ (ման
 Արդ կը դառնար պատկերը այն միենոյն
 Առաւօտին եւ միենոյն երկընթիւն:
 Ո՛ր էր գացեր զըւարթ սրդեկն՝ որ այն լայն
 Գաւթին խորը՝ զով շուքին մէջ՝ երկայն
 Կամարներուն տակ պահուտութիւն կը խաղար...
 Ձէ՛ր զըտնուած այն սրդեկն, մ'ը էր գացեր -
 Յիշողութիւնդ հոս կը մըթնէ, ո՛վ ծերուկ, -
 Եւ այն կնանքի ծարաւ առողջ պարտիսն,
 Եւ այն արշաւն արտասովոր, աւելի
 Արտասովոր ցընորքներու հետեւն,
 Որ միշտ իրմէ կը փախչէին՝ միշտ հեռու.

Եւ այն փուշերն, այն անկուճներն, այն ծաղ-
 եւ կամ զրախօս սփոփանքն իրմէ՝ աւելի լրերն,
 Հեղգ կամ հըզօր նախանձորդաց, որ նոյն այն
 Իր ճամբուն վրայ կը հեւային ոգեսպառ:
 Եւ այն վերջին տագնապն, այն հուսկ հոգեվարքն
 Որ զայն ճամբուն մէջտեղ գետին փրոնց հոն:
 Գըթած ձեռքերն հիմա՝ անոր կ'երկըննան,
 Հիմա երբ այլ եւրս վաղիւր մահ է.
 Հիմա հիբ այլ առանց ուժի ու կամքի՝
 Սիրտը խուլ, միւտքը համր՝ ասկէ վերջ այլեւս
 Պիտի չվընայ մըրցիլ իրել ըստեղծութիւն
 Եղբայրներէն երկրի այլգան նենգաւոր
 Եւ այնքան զոտոր ու գեղեցիկ ծաղիկներն:
 Ո՛չ, դուն աստեղ չես մըտածեր. յիշատակն
 Աւելի զոտոր ու հեռաւոր նկարներու
 Կը մընայ քու մէջդ հաստատուն եւ անշարժ:
 Այն օրուան մեծ, շինջ ոռչութիւնն է յաւէտ.
 Նըշնիկին չըքնաղ ճիւղերը՝ փըրցուած
 Այն օրն, ուրիշ մասնակներու զուարթ կոչերն,
 Ու բուրումներն, եւ երաժիշտն հոյլ ի հոյլ
 Թըռչուններու, եւ երգեցիկ ծաղիկներն:
 Որքան խաղեր այն օրն, որքան խընդիւններ...
 Սակայն յետոյ ուր էր գացեր պահուտներ
 Հըզօր տըղան, աշխոյժ զունդին խղիւղ պետն...
 Այսօրան հեռու կը կորսըւի գաշտերու
 Ճամբան. անշուշտ հըրապուրտած անսահման
 Այն կանանչէն՝ տըղան ճամբան կորսընցուց:
 Անկէ ի վեր այլ չըզըտան գանիկա,
 Եւ դեռ անշուշտ կը սպասեն միւս մասնակներն,
 Ո՛չ եւրս այն գաւթին երկայն ու կանանչ
 Կամարներէն, այլ սառուցիկ ու տընուր
 Երբանոցին տակէն, ուր մութն աղջամուղջ՝
 Յաւէրժական, անանց կ'ընէ վայրկեաններն:
 Ինչո՞ւ ուրեմն երկինքն ունի դեռ բոյրեր,
 Երգեր ու մեղմ տաքութիւններ, եւ արփին
 Կը ժըպտի դեռ, եւ տակաւին կը ցանէ
 Ապրիլն երկրի վըրայ իր թոյնը նըրբին...:

ԵՐԱՋՆԵՐ

Երբ Իրիկունն հագիւ թէ իր մեղմ շուքով
 Կը ծըրարէ արեգաւէտ բըրակներն,
 Ես միտ մինակ կը թափառիմ ու կ'երթամ՝
 Էն ամայի եւ էն կանանչ անցքերէն

Դէպ իմ հանդարտ ու ցնորական ընկերներս,
 Որ կը սիրեն շրջիլ դաշտերն իրենք ալ
 Երբ արփին ծով կը մըխըրճի, կը հընչեն
 Տամուկ ափերը ծղզիղիլ երգերով:

Շեպերն ի վեր կամ դէպ ի հարթ ճամբան վար
 Կը հետեւին իմ լուռամունջ հետքերուս.
 Փնկոյններու եւ թուփերու տակ գիրենք
 Կը զըտնեմ, կամ մարեմխոտի ծամերուն

Միջեւ, դըրան դիմաց թողլիք տուներու.
 Պարտէզներու մէջ՝ ուր այգին կը փըլէր
 Ողիղզներով երբեմն. եւ արդ արեւուն
 Խածուածքներուն տակ կ'աճի սէզն՝ ու ոքողն:

Մետաքս հագած մէկը կ'իջնէ պալատին
 Սանդուղներէն մըտրակազէն՝ ամղանով:
 Բոսոր վրաններն հեռուն որոշ կ'երեւան
 Արեւակնէ հարիւրաթիւ կամարով.

Կու գայ ուրիշ մը փըշալից մացառէն՝
 Հաստ կըտաւով, կարկառելով կոշտ ձեռքն ինձ.
 «Գիտցի՛ր, կ'ըսէ ինձ, գիտցի՛ր, վաղը պիտի
 Լըռիկ մընջիկ ըմբոստացումն ըսկըսի»:

Կան ուրիշներ որ կը փոխեն ամէն օր
 Իրենց ըզգեստն, հրամանի յոյժ հընազանդ.
 Երբոր տըխուր եմ՝ կը հագնին համակ սեւ,
 Երբոր ուրախ՝ երկնակապոյտ պատմուճան:

Այսպէս երբ օրն ուրախ զըւարթ կը սահի
 Հանգըտութեան մէջ կամ աշխոյժ գործերու,
 Շեպերն ի վեր հովիտն ի վար կը վագեմ
 Ու կը կանչեմ զանոնք, եւ այսպէս կ'ըսեմ.

Եկէ՛ք, ո՛վ դուք յաւերժական պատանիք,
 Որոնց շորս դին կը թեւածէ միշտ գարուն,
 Եւ յոյսին դրօշը մոգական կը պարզէք
 Հովին՝ ինչպէս երբեմն, եւ ինչպէս երբեմն

Ոսկիակուռ սաղաւարտին վրայ ըլլայ՝
 Իբրը նըշան եւ աւետեայ յաղթութեան՝
 Իմ հաւաքիս եւ ցընծութեանըս համար՝
 Դափնիի ոտ մը ճըշմարիտ եւ առոյգ:

ԱՐԵՒԱՄՈՒՏ

Տան ըստորին սըրահէն
 Շաղփաղփելով կայտուելով
 Կ'անցնի զըւարթ գումարտական
 Որիորդաց, Կը կանչեն
 Դուրս ծաղիկներն ու մարգերն
 Ու շինջ մայիսը ժըպտուն:

Հայրն է անկին մը նըստեր,
 Խերունի հայրն, իր ձեռուին
 Ծունկերուն վրայ դրած՝ նըման
 Աղօթողի, Գեղանի
 Որիորդաց շընդալից
 Ժըխորներով անցնելուն՝

Կը վըքընէ աշուին վեր
 Ու կը ժըպտի՝ Չըտեսան
 Զինքն անոնք. սրահը խոր է,
 Կը մըթնէ օրն, ու լուռ խորշ՝
 Ուր որ նըստեր է ծեւ հայրն՝
 Իսկոյն ստուերով կը սքողուի:

Դուրսէն կապոյտ վարագոյրն
 Երկընքի, դեռ ծիւրանի
 Ճաճանչներով փողփողուն՝
 Ուզեց զանոնք: Չըտեսան
 Ո՛չ հայրն եւ ոչ Սոսկալին՝
 Որ իր աւջեն էր կեցեր:

Ո՛ւր էր տեսած ըլլային.
 Ու մերժելով հրաւերներն
 Բոսորափայլ կամարին,
 Մայիսի այն գոյորշուտ
 Իրկունն՝ անոնք այն դըռնէն
 Բընաւ անցած չըլլային:

Ինչո՛ւ, ինչո՛ւ չըսաւ ան
 Խօսք մը, խօսքիկ մը, ակնարկ մ՝,
 Ակնարկ մը լոկ. եւ փութով
 Անոնք իր շորշն, իր դուստրերն,
 Իրենց աշուին սեւեռած
 Անոր վըրայ, սըրաթո՛ւիչ

Վագած հոսած՝ դալկահար
 Դէմքին սառոյցը պիտի,
 Եւ թատուն կուրծքն՝ համբոյրով
 Տաքցընէին, եւ առոյգ
 Ու սիրակաթ եւ ուժեղ
 Բազուկներով վըքնէին,

Եւ կարգաւ քաղցրը, հրգժիւր,
Հըլու՛ իրենց քաջ հոգւոյն
Ակնարկներուն, խըլէին
Ապշուպէին պիտի զայն
Սոսկալիին ճանկերէն՝
Որ իր առջեւն էր կեցեր:

ԵՈՐԵՈՅԻ ԱՂԱԿԱԼ

(Նկար Ծ. Մեծդրեմ)

« Հոն նայէ, ինչպէս կը փայլին
Ան ոսկի օղբին.
Ով իմ ազուրոս, ըսէ աղէ,
Քանի՞ առիթ»:

Ուրիշ մը. «Տոն ես դարձեր դուն
Որ Զատիկ ընես,
Եւ քու զործած ազու մեղքիդ
Երախքը վըճարես»:

Կունկերուն մէջ առած ձեռուն
Գեղնուկ մ'ուժով կը քըքըջայ.
Եւ աղջնակը թըխաթոյր
Կը կըծկէ աչքն հեղձող դէմքով:
Հոն պատահի մ'ընկողմանած,
Իր խրոխտ գըլուխն ուղղաբերձիկ,
Ճակատը սեղմ բլուրներէն յեց,
Կը նայի պիշ պիշ վըհուկին
Ետեւէն, խեթ, պըղտոր աչքով,
Որ կը շանթէ բարկութիւններ
Խոր եւ անհո՛ աւերակէն
Ամէն քաղցրիկ յոյսի, ու սէրն,
Ոխերիմ սէրն, երազը հին՝
Կը յամառի երազել դեռ:

ՊԱՆՏԻՔԻԱ ԵՒ ՏՈՄ. ՄԱՐԴ

ԵՂԱԿԱՆԵՐՈՒՆ

(Յիշատակուած ի վէստիկ)

Ո՛ւր էք, ո՞ր փոսը խեղճուկ
Կը ծըրարէ մութին մէջ
Ձեր ոսկրերն, ո՞վ լըճակին
Մեծահոգի զաւակներ:

Ազօտ լոյսի մը գացիք
Դէպ ի նըշոյլն. առաջնորդ
Էր ձեզ լոկ սէրն իտալեոյ,
Լոկ զաղափարն էր դըրօշ:

Կոտորածի մահացան
Հոմերուն դէմ գացիք դուք,
Չորս կողմն հարիւր դարաններ,
Վերադարձի ոչ մէկ յոյս:

Այլ մանաւանդ ծաղրածու
Յնորք մը դեղին երեսով
Ջառիվերին վրայ՝ սպառնուտ՝
Կը շարժէր իր ցուցամատն.

Իսկ դուք վտանգին դիմագրաւ՝
Գացիք առաջ, ո՞վ քաջեր,
Նետեցիք ձեր թընդիւններն
Ու ձեր քըսան տարիներն,

Եւ ազազան, ուսններան
Ձեր սիրտը՝ նենգ այն լոյսին,
Միշտ դըրգելով դէպ ի վեր
Գազաթն հոսակ իսկ գոչինով

Ողջերն, հոսակ իսկ շարժումով
Որհասական հոգիի:
Աս թող գիտնան ձեր փոքրիկ
ժառանգներն, ո՞վ հըսկաներ:

Աս անմուաց պէտք է մնայ:
Ատելութեան եթէ հունձքն,
Ընդվըզումի թէ ծաղիկն
Ուռնացան այնքան ուժեղ,

Պատճառն այն է՝ զի առոյգ,
Ամբիծ, բեղուն, եռանդուն՝
Երիտասարդ արեան ուխն
Իշաւ աւսոն երկրին վրայ:

Դուք Վենետիկ զաւակներ,
Ո՛ւր էք, Գեղջուկը արեօք
Ձեր կոյր շիրմին վըրայ արդ
Կը հընձէ, կամ թէ շուրին

Կը լըսէք շաշ խիճին
Վրայ զառվերի մը մերկիկ,
Կամ զօրութեան մ'ամայի
Լըռութիւններն անշըշունջ.

Կ'անգիտանամ: Բայց ճերմակ
Եթէ շիրմին կը պակսի
Քար կամ խաչ՝ մեզ ըսելու՝
«Հոս կը հանգչին», կը խօսի

Ձեր ձայնն յըստակ. «Ո՛ւր որ ալ
Ամպարիշտ լուծ մը փըշըի,

Էւ ծիծաղի երկինքն, ուր
Որ գորութիւն կայ, գեղ կայ,

Ուր մըռնչէ ծովն, արտայտն
Ուրախ զըւարթ՝ բարձրաթիւ՝
Լոյսով, շողով սըրբաբաժ
Ջեզու երգեր գերապաշնչ,

Ուր պատասխան տայ մըռնչն
Հարստահար սըրտերու
Կոչին, ուր բոց կայ, ուր կայ
Թընդիւն, երազ՝ հոն ենք մենք»:

ԱՄԱՐԱՆՈՑ ՄՈՒԴԵՌՆՈՅ

(ՔՈՒՏԻՍՄԱՆԱ)

(Ա. Դրիզազէ իշխանուհին)

Բընակավայր մը զօր Շնորհքները անշուշտ
Պիտ՝ ընտրէին իրենց համար օթարան.
Իր մօտը յաղթ արմատենիք պերճագեղ,
Ճենողկուզի շուրջը թուփեր ծաղկափթիթ,
Մագնիէնույ մետաղական շողիւններ
Եւ մայրիներ Լիբանանու հոյանուն:

Աղուոր մարգեր, աղանձի թաշառոյզ
Ընտանիքներ՝ ըստուերներու հովասուն
Հոգուերգութեան միջէ, մինչեւ հոն ուր ալ
Խիծաղախտ զառիթափին ըստորտուն
Ահեղափառ ծովուն վըրայ կը բացուի
Կանանչին վեհ եւ մեծասքանչ առագաստն:

Թեւեր ճերմակ միակայմի նաւերու
Ջինջ կապոյտին մէջէ կ'երթան, ու մէկտեղ
Կ'անցնին կ'երթան յիշատակները սրաթեւ,
Երազներու կ'անցնին արագ ըստուերներն:
Սիրտըս անշուշտ երեք պիտի չըմոռնայ
Քաղցր հիացումը, ցորչափ ան հըրդհուի
Յաւերթական գեղեցկութեամբը:

Հոն խորն

Ըսպանալից հրաբուլին անդու կը ծըխայ,
Բայց ես քովիկը կը լըսեմ վարդերուն
Հըքծեն իրենց գաղտնի մէկ երգը՝ փախչող
Ուրախութեան, եւ կը մընչէ օդն իմ շուրջ.
«Չե՛ս տեսներ, կայր՝ ի օրը, դուն խանդակաթ
Ընդունէ՛ այս ժամուս առոյգ բալասանն
Յափշտակուած հոգւոյդ մէջէն՝ իբր հըմայթ
Վաղուի»:

Ահա տերեւաթափ կ'ըլլայ վարդն,
Եւ կը պատէ արեւամուտը վարն հոն
Նաւահանգիստ, ափ իր տըխուր քօղերով.
Մինչ անյեղի՝ լըռիկ խորշին դողողշուն
Հայելիին վերեւ՝ հանդէպ երկընթին՝
Կը կայծակէ Վեսուլի բարձր կատարն:
Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Բանաստեղծ Պ. Ա. Մատուրեանին.
Նոյր 25ամեայ Յօդուհանի ասիւթով.

Նա ցանկացաւ Երգիչ լինել աշխարհում,
Դեռ պատանի՝ ծանօթ եղաւ Մուզային.
Սիրտը պայծառ յոյսերով էր շատ լեցուն.
Ատղեր, լուսնակ նորա համար շողաքին:

Մանուկ կենքի կարճ օրերի ծաղկալից
Ուրախութիւնն նորա սըրտից չէր թըռնել.
Նորա հայրը շատ մեկնած էր աշխարհից,
Մօր արցունքը նորա համար ժլպիտ էր:

Կարծում էր թէ հաւքերը միշտ հըրճուանքից
Մի հիւլից հիւլ թըռչկոտում են ճըւալով.
Նա կարծում էր ծաղկոտ դըրախտ հեշտալից
Այս աշխարհը, չար աշխարհը վըշտերով:

Եւ նա երգեց սոխակի պէս անուշիկ.

— «Երգչի համար գարուն չի գայ, պատանի»:
Առաջ Մուզան կարեկցութեամբ շատ մեղմիկ.
— «Օ՛, ինձ համար կենաքը գարուն պիտի լինի»:

Պատանութեան օրերն փութով անցկացան,
Երգչին ձայնը էլ լըռել էր շատ երկար.
Նորա համար մութ թըւեցին անըման
Վառ լուսընկան եւ աստղերը անհամար:

Մայրը վաղուց իրան մենակ էր թողնել.

— «Երգչի համար գարուն չի գա՛յ, պատանի»:
— «Երգչի համար միշտ ծըմեռ է, իմ օրեր,
Թող իմ լոյսը մարդկանց համար շիջանի...»:

Ու նա երգեց տըրտում տըխուր աշխարհում.
Յաւոտ երգեր դուրս թըռնեցին քննարից.
Նա գիտում էր. գարուն պիտի գայ շողողուն,
Յիշատակի անմահ գարունն ծաղկալից...: